

วิเคราะห์การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนภายใต้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ Analysis on the Management of Copyright Collective Management Organizations

¹นภัค เหล่าสีบสกุล (Napak Lousuebsakul)

²วริยา ล้ำเลิศ (Wariya Lamlerit)

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(Faculty of Law, National Institute of Development Administration)

Email: napak.lou@stu.nida.ac.th

Received August 5, 2020; **Revised** October 7, 2020; **Accepted** December 20, 2020

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the background and concept of collective management and the Collective Management Organizations (CMOs); (2) to study the various kinds of CMOs and their functions and appropriate legal measures regarding the collective management of copyright according to foreign law; and (3) to propose the appropriate guidelines for the collective management which is undertaken by the CMOs and the proper law applicable to the royalty collection. This was a documentary research by analyzing and synthesizing related literature demonstrated that there were several models of collective management of copyright undertaken by the Collective Management Organization (CMO) depend on copyright works. The CMOs are established in many countries in order to administer rights of the copyright owners and have their own law supporting establishment of the CMO. In Thailand, there has been a problem establishing the CMO since there is no law supporting establishment of the CMO. It was recommended that Thailand should set up a proper CMO and sui generis legislation for the royalty collection should be enacted.

Keywords: Collective management; Collective Management Organization; royalties

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (2) เพื่อศึกษารูปแบบและการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ (3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และรูปแบบของกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับงานอันมีลิขสิทธิ์ ในหลายประเทศมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นเพื่อบริหารสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์โดยมีกฎหมายรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ แต่การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทย พบปัญหาในการจัดตั้งอยู่ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในรูปแบบที่เหมาะสม และมีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

คำสำคัญ: การบริหารการจัดเก็บ; องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์; ค่าลิขสิทธิ์

บทนำ

ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ อันเนื่องมาจากลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยกฎหมายได้ให้การรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive rights) ของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นสิทธิที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะอนุญาตหรือห้ามการกระทำใดต่องานอันมีลิขสิทธิ์ของตน โดยในการอนุญาตบุคคลอื่นแสวงประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ชอบที่จะได้รับค่าตอบแทนหรือค่าลิขสิทธิ์ (royalties) อันเป็นไปตามแนวคิดของลิขสิทธิ์ที่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการอนุญาตให้ผู้อื่นนำงานของตนไปใช้ (World Intellectual Property Organization, 2016) เพื่อจูงใจให้เกิดการผลิตและสร้างสรรค์งานแก่สังคมต่อไป (Stewart, 1983) แต่เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดวิธีการใช้งานอันหลากหลายและง่ายต่อการแพร่กระจายงาน ขอบเขตของการใช้งานจึงมีวงกว้าง งานอันมีลิขสิทธิ์ถูกนำไปใช้โดยผู้ใช้งานจำนวนมาก โดยไม่มีการขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นการยากที่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละรายจะสามารถควบคุมการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ได้จากผู้ใช้งาน อนุญาตให้ใช้สิทธิและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งานได้เองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงนำไปสู่การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (Ficsor, 2002) ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ มีเพียงการดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์กันเองของภาคเอกชน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ถูกเอาเปรียบและได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม ผู้ใช้งานถูกเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ซ้ำซ้อนหรือถูกข่มขู่ดำเนินคดี อันมีสาเหตุหลักมาจากระบบการบริหารการจัดเก็บที่ไร้ระเบียบแบบแผน และขาดกฎหมายที่จะควบคุมกำกับดูแลการดำเนินการขององค์กร (Department of Intellectual Property, 2007)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ภายใต้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยจำเป็นต้องมีกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพื่อรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงวางหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยศึกษาในประเด็นดังกล่าวจากแนวทางของต่างประเทศ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์รูปแบบและการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และรูปแบบของกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีหลักที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ อันเป็นแนวคิดที่นำไปสู่การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ มีดังนี้

แนวคิดในการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ในการแสวงหาประโยชน์จากงานหรืออนุญาตให้ผู้อื่นกระทำเช่นว่านั้น ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของลิขสิทธิ์ โดยลักษณะของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเป็นสิทธิที่จะอนุญาตหรือสิทธิที่จะอนุญาตหรือห้ามการกระทำใด ๆ โดยพื้นฐานของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น เจ้าของสิทธิอาจจะกีดกันผู้อื่นจากการแสวงหาประโยชน์จากงานของตน แต่คุณค่าที่แท้จริงของสิทธิเช่นว่านั้นเป็นการทำให้แน่ใจได้ว่างานนั้นถูกแสวงหาประโยชน์ในทางที่ตรงกับความมุ่งหมายและผลประโยชน์ของเจ้าของสิทธิ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการจัดเก็บ (collective management) เช่นเดียวกันกับระบบการบริหารสิทธิร่วม (joint exercise of rights) อื่น ๆ ก็เพื่อเสนอวิธีหรือมาตรการที่จะทำให้การใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในลักษณะดังกล่าวประสบผลสำเร็จ แต่ทว่าการบริหารสิทธิรายบุคคลจะเป็นไปไม่ได้หรืออย่างน้อยที่สุดในลักษณะที่ไม่ได้ประสิทธิภาพและสมเหตุสมผล อันเนื่องมาจากคลื่นลูกใหม่ของเทคโนโลยีที่ขยายออกในวงกว้างอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ขอบเขตของการบริหารสิทธิรายบุคคลกลายเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้หรืออย่างน้อยไม่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ จนกระทั่งมาถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบเครือข่ายการสื่อสารระหว่างกันทั่วโลก ซึ่งดูเหมือนเป็นการเพิ่มปริมาณการใช้งาน ทำให้เจ้าของสิทธิแต่ละรายไม่สามารถที่จะควบคุมการใช้งาน เจริญจากลูกค้าผู้ใช้ และจัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้ใช้งานได้เอง เหตุผลที่ในหลายกรณี ลิขสิทธิ์ไม่สามารถบริหารอยู่บนพื้นฐานรายบุคคลได้ ก็เนื่องจากงานได้ถูกนำไปใช้โดยผู้ใช้งานจำนวนมากในต่างสถานที่และเวลา เป็นธรรมดาที่เจ้าของแต่ละรายไม่มีความสามารถที่จะควบคุมได้ทุกการใช้งานที่จะเจริญกับผู้ใช้งานและจัดเก็บค่าตอบแทน จึงเกิดทางเลือกที่เหมาะสมมากกว่าที่เรียกว่า การบริหารจัดการจัดเก็บในสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Ficsor, 2002)

รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 ประเภท ในแต่ละประเภทจะมีวิธีดำเนินการและกลไกที่แตกต่างกันตามขอบเขตการดำเนินงานและสิทธิที่องค์กรบริหารจัดการจัดเก็บ (Ficsor, 2002) ดังนี้

1) องค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม (Traditional CMOs) เป็นรูปแบบขององค์กรจัดเก็บที่ไม่มีความซับซ้อนในการดำเนินการ โดยองค์กรจะทำหน้าที่ในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรในการเจรจาต่อรองอัตราค่าตอบแทนและเงื่อนไขการใช้งานกับผู้ใช้งาน ออกใบอนุญาตให้สิทธิ จัดเก็บและจัดสรรค่าตอบแทน ทั้งนี้เจ้าของสิทธิแต่ละรายจะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในขั้นตอนเหล่านี้

2) องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Centers องค์กรจะเป็นผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิแก่ผู้ใช้งาน แต่สำหรับเงื่อนไขการใช้งานและข้อกำหนดค่าตอบแทน เจ้าของสิทธิแต่ละรายซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรยังสามารถกำหนดได้ องค์กรจัดเก็บรูปแบบนี้มักจะบริหารสิทธิการทำซ้ำหรือการทำสำเนาเอกสาร (reprography) ของผู้ประพันธ์งานวรรณกรรม องค์กรประเภทนี้จึงทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยที่เจ้าของสิทธิแต่ละรายยังคงมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดเงื่อนไขการใช้งานในงานของตนเองได้อยู่

3) องค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop shops) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งขององค์กรจัดเก็บที่เกิดขึ้นจากแนวโน้มการเติบโตของการผลิตสื่อมัลติมีเดียและระบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยความหลากหลายของงานอันมีลิขสิทธิ์หลายประเภทประกอบเข้าด้วยกัน จึงเกิดโครงสร้างองค์กรแบบใหม่ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของการรวมตัวกันขององค์กรที่มีอยู่แล้ว องค์กรจัดเก็บในรูปแบบนี้จึงเป็นศูนย์รวมงานลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ที่ต้องใช้สำหรับการผลิตสื่อมัลติมีเดีย

ทฤษฎีการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

1) ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory) เหตุผลประการหนึ่งที่รัฐให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็เพื่อเป็นการรับรองสิทธิตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญา เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานขึ้นมา ผลผลิตทางความคิดดังกล่าวก็จะตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้สร้างสรรค์ไปแสวงหาประโยชน์โดยไม่มีอำนาจ จึงถือว่าการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรงเทียบได้กับการไปลักทรัพย์ของผู้อื่น (Chaiyot Hemaratchata, 2007)

2) ทฤษฎีการให้รางวัล (Reward Theory) สิทธิทางกฎหมายยังเปรียบเสมือนรางวัลที่รัฐได้ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญา เพื่อตอบแทนในการที่บุคคลดังกล่าวได้คิดค้นผลงานทางปัญญาที่มีคุณค่าขึ้น ผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อผลงานของเขาเป็นประโยชน์ต่อสังคมและสังคมจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าต่อการให้ความคุ้มครองนั้น เปรียบเสมือนเป็นหลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน หรือที่เรียกว่าระบบแลกเปลี่ยน (quid pro quo) ระหว่างรัฐกับผู้สร้างสรรค์ การได้รับความคุ้มครองจากการให้สิทธิผูกขาดตามกฎหมายจะเป็นเครื่องมือในการจูงใจ และทำให้ผู้สร้างสรรค์งานเกิดความเชื่อมั่นว่าค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปในการวิจัยและพัฒนาจะได้รับการชดเชยกลับคืนมาในรูปของสิทธิเด็ดขาดที่จะนำเอาผลงานไปแสวงหาประโยชน์ในทางพาณิชย์แต่ผู้เดียวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Chaiyot Hemaratchata, 2007)

3) ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจ (Incentive to Invent Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าขึ้น ว่ากันว่ามาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเอาผลงานทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์นั้นมี

ความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการวิจัยและการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาล้วนให้มูลค่าต้องอาศัยการลงทุนจำนวนมาก การให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมจะทำให้เจ้าของผลงานเกิดความเชื่อมั่นว่าค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปเพื่อการดังกล่าวจะได้รับการชดเชยกับคืนมาในรูปแบบของสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย อันจะเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลลงทุนลงแรงทำการวิจัยและพัฒนาหรือสร้างสรรค์งานใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Jakkrit Kuanpoth, 2001)

4) ทฤษฎีทางเศรษฐกิจ (Economic Theory) เป็นแนวความคิดของหลักเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นการให้ผลประโยชน์กับสังคมเป็นหลักสำคัญสูงสุด ดังนั้นในการให้ความคุ้มครองสิทธิพิเศษแก่ผู้สร้างสรรค์ จึงมีการกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขต่าง ๆ ขึ้น โดยยึดหลักความสมดุลระหว่างการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์และประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองดังกล่าวจะมีน้ำหนักแก่ประโยชน์สังคมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบการปกครองหรือภายใต้นโยบายของรัฐบาลแต่ละประเทศ อันเป็นปัจจัยโดยรวมที่เป็นตัวที่เป็นตัวแปรในการให้น้ำหนักการกำหนดขอบเขตความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจาก หนังสือ บทความ วารสาร กฎหมาย รายงานการประชุมในการร่างหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย วิทยานิพนธ์ งานวิจัย รายงานการวิจัย ข้อมูลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากนั้นทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ด้านรูปแบบขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จะต้องคำนึงถึงสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (Wanchai Raksirivorakul, 1997) จากการศึกษาในประเทศดังกล่าวกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ พบว่า ประเทศอังกฤษและญี่ปุ่นซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี จึงส่งผลให้เอกชนมีบทบาทมากในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดเก็บของทั้งสองประเทศ ไม่ได้กำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้ว่าจะต้องจัดตั้งขึ้นในรูปแบบใด มีเพียงกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดไว้ว่าจะต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลเท่านั้น ทำให้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งอยู่ในรูปแบบองค์กรเอกชน เช่น องค์กร PRS for music องค์กร CLA องค์กร DACS ในประเทศอังกฤษ องค์กร JASRAC ในประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการจัดตั้งในรูปแบบองค์กรรัฐ เช่น องค์กร JRRC ถูกจัดตั้งขึ้นในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลกำกับดูแลโดยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งญี่ปุ่น เนื่องมาจากในหลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือมีการควบคุมและวางกฎเกณฑ์ไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการที่กฎหมายไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เอาไว้ ทำให้การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มีความยืดหยุ่น หากเป็นการจัดตั้งในรูปแบบองค์กรเอกชน การดำเนินงานก็จะมีคล่องตัว แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้กลายเป็นโครงสร้างที่อาจจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเอกชนที่เข้ามาดูแล หากองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่ในรูปแบบองค์กรรัฐ ก็จะทำให้องค์กรดูน่าเชื่อถือและมีระบบการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน ซึ่งอาจจะไม่คล่องตัวมากนัก

เมื่อพิจารณาสถานะทางกฎหมายขององค์กร ซึ่งมีผลทำให้องค์กรมีสถานะนิติบุคคลจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น พบว่ากฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดนิยามขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เอาไว้ (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights, 2000, Article 2(2)) และกำหนดให้องค์กรต้องได้รับการจดทะเบียนจากคณะกรรมการเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights, 2000 Article 3) องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายและมีสถานะเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เมื่อได้รับการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่กฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัตินิยามขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เอาไว้ (The Copyright, Designs and Patents Act, 1988 Section 116(2)) แต่ไม่ได้มีการกำหนดให้ต้องมีการจดทะเบียนเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น บทนิยามตามกฎหมายลิขสิทธิ์จึงเป็นการสร้างสถานะให้องค์กรเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยปริยาย จะเห็นได้ว่า กฎหมายของทั้งสองประเทศได้บัญญัตินิยามขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้ โดยกำหนดถึงลักษณะการดำเนินงานขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเป็นตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะให้อนุญาตบุคคลอื่นใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ อันเป็นลักษณะขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งทำให้เกิดสถานะเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การมีบทนิยามขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เป็นการสร้างสถานะให้แก่องค์กรที่จะเข้ามาดำเนินการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และการกำหนดให้องค์กรต้องมีการจดทะเบียน จะเป็นการช่วยควบคุมองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อีกทางหนึ่ง

2. ด้านมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการจับเก็บค่าลิขสิทธิ์ จากการศึกษากฎหมายของประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น พบว่า การบริหารสิทธิในลิขสิทธิ์เป็นเรื่องของการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศ (Koskinen-Olsson and Lowe, 2012) การบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights) โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยตรง กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัตินิยามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ส่วนการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ของประเทศอังกฤษ จะถูกควบคุมโดยกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายบริษัท กฎหมายป้องกันการผูกขาด กฎหมายแข่งขันทางการค้า ซึ่งทำให้การดำเนินงานขององค์กรต้องอยู่ภายใต้คณะกรรมการตามกฎหมายเหล่านี้ด้วย โดยกฎหมายลิขสิทธิ์จะเป็นกฎหมายให้กำกับลักษณะและรองรับการจัดตั้งองค์กร

เมื่อพิจารณาจากแนวทางของทั้งสองประเทศ จึงอาจแบ่งมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การใช้กฎหมายเฉพาะในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และการใช้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การใช้กฎหมายทั่วไปแต่ละฉบับมาบังคับใช้กับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เป็นลักษณะของการควบคุมองค์กรลิขสิทธิ์เท่านั้น โดยไม่มีการควบคุมการดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยตรง ซึ่งจะแตกต่างกับการใช้กฎหมายเฉพาะ เนื่องจากเป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อจะใช้บังคับกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่แล้ว จึงทำให้มีเนื้อหาที่ลงรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บอย่างชัดเจน อันจะเป็นการจัดระเบียบองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสร้างกรอบในการดำเนินงานให้กับองค์กร

3. ด้านการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่หนึ่ง องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดั้งเดิม องค์กรจะดำเนินการในนามของสมาชิกทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน การให้อนุญาตใช้งาน การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน ซึ่งองค์กรจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการใช้งานและอัตราค่าลิขสิทธิ์เอง โดยสมาชิกแต่ละรายซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงกับองค์กรในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว จากการศึกษารูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ พบว่า มีความสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม เช่น องค์กร PRS for music ในประเทศอังกฤษ องค์กร JASRAC ในประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ ในงานดนตรีกรรม สิทธิหลักที่มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้แก่ สิทธิการนำออกแสดง (performing rights) สิทธิการทำซ้ำเชิงกล (mechanical rights) (Koskinen-Olsson and Lowe, 2012) ซึ่งมีลักษณะของการใช้หลายชั้นงาน โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะเข้าทำสัญญาโอนสิทธิ (transfer) กับองค์กรเพื่อให้องค์กรมีสิทธิในการบริหารจัดการสิทธิตนภายในระยะเวลาที่กำหนด องค์กรจะทำหน้าที่ในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเป็นผู้เจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน ออกใบอนุญาตโดยใช้วิธีการอนุญาตแบบ Blanket Licensing ซึ่งเป็นการอนุญาตให้ใช้งานทุกชั้นที่อยู่ในการควบคุมขององค์กรภายใต้เงื่อนไขและอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมที่องค์กรกำหนด (Gervais, 2010) ซึ่งสัญญาอนุญาตใช้สิทธิเป็นสัญญาระหว่างองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และผู้ใช้งานที่องค์กรเป็นผู้กำหนดขึ้น การที่องค์กรดำเนินการในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกขั้นตอน จึงเป็นการบริหารจัดการสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยสมบูรณ์อันเป็นการบริหารสิทธิร่วมกันภายใต้ระบบการบริหารการจัดเก็บอย่างแท้จริง รูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดั้งเดิมเป็นที่ยอมรับและมีการนำไปใช้กันโดยส่วนมาก เนื่องจากมีลักษณะพื้นฐานของการบริหารจัดการจัดเก็บอย่างแท้จริงซึ่งเป็นประโยชน์และง่ายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ในการบริหารจัดการสิทธิ แต่รูปแบบดังกล่าวก็จะขาดความยืดหยุ่นเพราะองค์กรเป็นผู้บริหารจัดการเองทั้งสิ้น

ประเภทที่สอง องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Centers องค์กรจะดำเนินการในฐานะตัวแทนของสมาชิกในการเจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน ให้อนุญาตใช้งานภายใต้เงื่อนไขและอัตราค่าธรรมเนียมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทงาน ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์จะสามารถมีส่วนร่วมกับองค์กรในการกำหนดอัตราค่าลิขสิทธิ์และเงื่อนไขการใช้งานได้ และจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน จากนั้นองค์กรจะทำการโอนเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่สมาคมต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์กร เพื่อให้สมาคมเหล่านี้จัดสรรเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละรายที่เป็นสมาชิกของสมาคมนั้นเองต่อไป ตามที่ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ พบว่า องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเภทนี้ ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำงานวรรณกรรม โดยเป็นการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในสิทธิทำซ้ำแบบ reprography หรือการทำซ้ำภาพโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในระบบสากลว่าเป็น องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำ (Reproduction Right Organization หรือ RRO) (World Intellectual Property Organization (WIPO), 2005) โดยลักษณะของการทำซ้ำแบบ reprography จะมีความเกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมเกี่ยวกับงานสิ่งพิมพ์ (printed works) และงานศิลปกรรมที่เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ (visual arts) ซึ่งได้ถูกตีพิมพ์รวมอยู่ด้วย องค์กรประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมงานของสมาชิกไว้ โดยองค์กรจะเป็นตัวแทนในการให้อนุญาตทำซ้ำงานของสมาชิก ซึ่งจะประกอบไปด้วยสมาคมผู้ทรงสิทธิในประเภทงานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการดำเนินการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำในงานวรรณกรรม เช่น องค์กร CLA ของประเทศอังกฤษ องค์กร JRRRC ของประเทศญี่ปุ่น การทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของเจ้าของ

ลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนี้จัดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบริหารสิทธิร่วมกันหรือระบบตัวแทน (agency-type system) (Ficsor, 2002) ซึ่งเป็นระบบที่สามารถยอมรับกันได้และถูกต้องตามหลักการ โดยระบบนี้จะมีคามยืดหยุ่นและความคล่องตัวมากขึ้น เพราะมีลักษณะของรูปแบบธุรกิจเข้ามา แต่ยังคงมีองค์ประกอบของการจัดเก็บร่วม (collectivized) อยู่เท่าที่จะเป็นไปได้

ประเภทที่สาม องค์การจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop shops) เป็นประเภทของการร่วมมือกัน (coalition) ขององค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เสนอแหล่งข้อมูลซึ่งรวมไว้ที่ศูนย์กลาง ที่ซึ่งผู้ใช้งานสามารถได้รับการอนุญาตให้ใช้สิทธิได้อย่างสะดวกและรวดเร็วได้เบ็ดเสร็จในที่เดียว เนื่องจากความเป็นที่นิยมของการผลิตสื่อผสม (multimedia) ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องใช้งานหลากหลายประเภทในการผลิตชิ้นงานขึ้นและต้องการความหลากหลายของการอนุญาต องค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเภทนี้ยังไม่ได้มีขึ้นแพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในประเทศแถบยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ไอร์แลนด์ สำหรับในประเทศไทยและญี่ปุ่นยังไม่มีองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเภทนี้

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในแต่ละรูปแบบถูกสร้างขึ้นเพื่อบริหารจัดการสิทธิที่แตกต่างกันไป ตามความเหมาะสมกับรูปแบบของการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่ไม่เหมือนกัน โดยองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แบบดั้งเดิมนิยมใช้กับงานดนตรีกรรม มีลักษณะเป็นการบริหารสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยสมบูรณ์ ในขณะที่องค์การจัดเก็บแบบ Right Clearance Center จะมีลักษณะเป็นตัวกลางในการบริหารสิทธิในรูปแบบระบบตัวแทน

อภิปรายผล

จากการศึกษา วิเคราะห์แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของโดยองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศประกอบกับศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบขององค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ถือเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถบริหารจัดการสิทธิที่ตนได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานขององค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

องค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศล้วนจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมาย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้บัญญัตินิยามขององค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้้องค์กรมีสถานะทางนิติบุคคลเป็นองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ องค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ได้จัดตั้งขึ้นนั้น จะอยู่ในรูปแบบองค์กรเอกชนหรือองค์กรรัฐก็ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาไปตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ แต่ในประเทศไทยพบว่า ภาคเอกชนได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรขึ้นกันเองในรูปแบบบริษัทจำกัด เพื่อดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานดนตรีกรรม ซึ่งองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเหล่านั้นเป็นเพียงลักษณะของการเข้าทำสัญญากันระหว่างเอกชนในการจัดการเรื่องสิทธิและแบ่งผลประโยชน์กันเองเท่านั้น ไม่ได้มีสถานะเป็นองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับของต่างประเทศ เนื่องจากยังขาดกฎหมายรองรับการจัดตั้งองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จึงควรต้องมีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจนเสียก่อน เพื่อให้การจัดตั้งองค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นไปภายใต้กฎหมาย โดยรูปแบบขององค์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการจัดตั้งที่เหมาะสม

และเป็นไปได้สำหรับประเทศไทย ควรจัดตั้งเป็นหน่วยงานของรัฐโดยอยู่ภายใต้กรมทรัพย์สินทางปัญญา เพราะจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากกว่าที่จะจัดตั้งโดยเอกชน

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ทั้งสามประเภท อันได้แก่ องค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Center องค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ ล้วนมีโครงสร้างพื้นฐานของระบบการบริหารการจัดเก็บที่เหมือนกัน โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะมอบอำนาจในการบริหารจัดการสิทธิของตนให้กับองค์กร เพื่อให้องค์กรเป็นตัวแทนในการดูแลการนำงานลิขสิทธิ์ไปใช้เจรจาตกลงกับผู้อื่น ให้อนุญาตภายใต้เงื่อนไขการใช้งาน และอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และจัดสรรให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แต่ละประเภทยังคงมีความแตกต่างกันในด้านกลไกการดำเนินงาน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับขอบเขตของสิทธิที่องค์กรทำหน้าที่บริหารจัดการ ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรแต่ละประเภทแล้ว พบว่าองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ถูกพัฒนาขึ้นเรื่อยมาเพื่อตอบสนองรูปแบบของการทำงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ไปใช้ โดยแรกเริ่มเป็นการบริหารสิทธิในงานดนตรีกรรม ซึ่งจะใช้รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม ต่อมาจึงเริ่มมีการบริหารสิทธิทำซ้ำในงานวรรณกรรมและงานศิลปกรรม ซึ่งจะใช้รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Center องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จึงเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการบริหารสิทธิให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีการดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานดนตรีกรรมอยู่แล้ว แนวทางการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย จึงควรเริ่มจากการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม โดยอาศัยรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม เช่นเดียวกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น ซึ่งมีแนวทางที่สอดคล้องกันและประเทศไทยสามารถนำแนวทางและหลักเกณฑ์ของต่างประเทศมาใช้เป็นต้นแบบได้

ประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เนื่องจากการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นลักษณะของการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือการเป็นตัวแทนในการบริหารสิทธิโดยการอนุญาตให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ เมื่อพิจารณากฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับลิขสิทธิ์ ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการบริหารสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์หรือองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้วิจัยอยากเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะ แยกจากกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นการวางระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้มีความครอบคลุมและเกิดความชัดเจน

สรุปผล

ประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดในการบริหารการจัดเก็บลิขสิทธิ์มาใช้ แต่การดำเนินการในปัจจุบันไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับของต่างประเทศ กล่าวคือ ในเรื่องของรูปแบบองค์กรเป็นการรวมตัวกันเองของภาคเอกชน เพื่อจัดตั้งองค์กรและดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานดนตรีกรรม โดยปราศจากกฎหมายรองรับการดำเนินงาน เรื่องของสถานะองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ส่วนเรื่องการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หากประเทศไทยจะมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เป็นไปตามหลักการและแนวทางขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ สามารถนำรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามที่ได้ศึกษามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเภทของงานและประเภทของสิทธิที่จะบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์กับทั้งเจ้าของสิทธิและผู้ใช้งาน และในเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่ต่างประเทศมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อบังคับใช้กับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หรือมีการใช้กฎหมายทั่วไป เช่น กฎหมายบริษัท กฎหมายแข่งขันทางการค้า เพื่อควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้น โดยอาศัยแบบอย่างองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ ซึ่งรูปแบบขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการจัดตั้ง ควรให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือจัดตั้งขึ้นในฐานะหน่วยงานของรัฐ
2. ควรมีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

องค์ความรู้ใหม่

ระบบการบริหารการจัดเก็บ (Collective Management) เป็นทางเลือกหนึ่งในการบริหารสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยอาศัยกลไกการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Center องค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งองค์กรได้ถูกพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้ตอบสนองกับการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ในต่างประเทศ มีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นทั้งในรูปแบบองค์กรเอกชนและองค์กรรัฐ ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะมีกฎหมายเข้ามาควบคุม กำกับดูแล ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างให้กับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทยได้

References

- Department of Intellectual Property. (2007). *Law to regulate collecting royalties*. Retrieved March 19, 2019, from <http://www.ipthailand.go.th/th/copyright-011/item/กฎหมายจัดระเบียบการเก็บค่าลิขสิทธิ์-ใครได้-ใครเสีย.html>
- Ficsor, M. (2002). *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Geneva: World Intellectual Property Organization (WIPO).
- Gervais, D. (2010). *Collective Management of Copyright and Related Rights* (2nd ed.). The Netherlands: Kluwer Law International BV.
- Hemaratchata, C. (2007). *Law of Intellectual Property (Basic General Knowledge)* (6th ed.). Bangkok: Nititham.

- Koskinen-Olsson, T., & Lowe, N. (2012). *Educational Material on Collective Management of Copyright and Related Rights: Module 1 General aspects of collective management*. Geneva: World Intellectual Property Organization (WIPO).
- Kuanpoth, J. (2001). *International Law on Copyrights, Patents, and Trademark*. Bangkok: Nititham Printing House.
- Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights, 2000.
- Raksirivorakul, W. (1997). *Collective administration for the reproduction of literary works*. Master of Laws Thesis. Chulalongkorn University.
- Stewart, S. M. (1983). *International Copyright and Neighbouring Rights*. London: Butterworths.
- The Copyright, Designs and Patents Act, 1988.
- World Intellectual Property Organization. (WIPO). (2005). *Collective Management in Reprography*. Retrieved June 5, 2019, from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/924/wipo_pub_924.pdf
- World Intellectual Property Organization. (WIPO). (2016). *Understanding Copyright and Related Rights*. Retrieved June 5, 2019, from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_909_2016.pdf